

KÖNYVISMERTETÉS

Dr. Ruszin Emil

Mihajlá Tivadár: Az Ukrán Kárpátok hagyományos állattenyésztése a XIX. század második, a XX. század első felében

A könyv Uzsgorodon, a Kárpáti Kiadó gondozásában jelent meg ukrán nyelven. A monográfia terjedelme 32,98 nyomtatott ív, 560 oldal. A szerző a történelemtudományok doktora, az Uzsgorodi Állami Egyetem professzora. A monográfia az Ukrán Kárpátok hagyományos állattenyésztésének etnokulturális, etnoszociális és etnopolitikai összefüggéseit elemzi történelmi háttérrel. Az igen nagymennyiségű tényanyag, történelmi dokumentum feltárása hosszú évek kutatómunkáját igényelte. Ennek során csaknem ezer forrásmunkát dolgozott fel a szerző, több európai nyelven. A legfontosabb levéltári anyagok elsősorban Kárpátalja, Lvovi, Ivánofránkovszki és Csernovici területi irattárakból kerültek ki. A könyv bevezetőből, 8 fejezetből és az összefoglalóból tevődik össze. Már a bevezetőben hangsúlyozta a szerző, hogy a hagyományos állattenyésztés tipológiai megközelítése segítette meghatározni az állattenyésztés fajtáit és típusait, valamint fejlődésének szakaszait.

1924-ben létrehozták a Szláv Állattenyésztési Bizottságot, amely tanulmányozta a Kárpátokban és a Balkánon a legeltetést, de a második világháború miatt, munkájukat nem folytathatták és csak 1959-ben indították újra működésüket, kibővítve a Kárpátok népi kultúrájának tanulmányozásával Pozsony székhellyel. Az ukrán kutatók csak 1967-ben kapcsolódtak a kutatáshoz, aktívan pedig 1972 óta vesznek részt a munkában. A szerző kiemeli, hogy csak a néprajzi kutatások képesek értékelni a termelés fejlesztését és sajátosságát a különböző földrajzi környezetben, különböző életfeltételek mellett. Fontos feladat tehát a hagyományos szokások, munkamorál tanulmányozása az állattenyésztés területén is.

A kutatás területe az Ukrán Kárpátok, ami 50-100 km széles és 280 km hosszú sáv, összterülete Előkárpátaljával (Peredkárpáttjá) és Kárpátaljával együtt 37 ezer km². E terület lakossága az ukránság 4 etnográfiai csoportból áll, huculok, bojkok, lemkek és a kárpátaljai dolinjáni (síksági) népcsoportból. A huculok a Koszovói, Nádvirnyáni járásban (Ivánofránkovszki terület), Vizsnicei és Putivli járásban (Csernovici terület), a Ráhói járásban (Kárpátalján) élnek.

A bojkok Huculcsina (hucullakta terület) és Lengyelország között, Rozsnyáti és Dolinai járásban (Ivánofránkovszki terület), Szkoli, Számbori, Sztároszámbari, Turkai, Sztrii és Drohobicsi járásban (Lvovi terület) Mizshirjai (Ökörmezei), Volóci járás (Kárpátalja) régiójában találhatók.

A lemkek Kelet Beszkidok, Szján és Poprád folyók közötti területen élnek, végül Kárpátalja többi járásaiban - Tecsői, Huszti, Szolyvoi, Perecsényi, Munkácsi, Ungvári és Nagyszöllősi járások ukrán lakossága a Kárpátaljai dolimányi (síksági) ukrán csoportját képezi. De az ukránokkal együtt élnek itt románok, magyarok, lengyelek, németek, szlovákok és más népcsoportok is.

Bármilyen bonyolult feltételek között is működött a hagyományos állattenyésztés, működése hatékony volt az Ukrán Kárpátokban, de a kolhozok totalitáris rendszere alatt óriási károkat szenvedett.

Mihajlá Tivadár több elméleti kérdést vizsgál, így elemzi a kárpát balkáni állattenyésztés sajátosságait, a szláv, a szláv-román, a szláv-magyar, a szláv-germán és egyéb etnokulturális kapcsolat vonatkozásában.

A szerző álláspontja szerint az Ukrán-Kárpátok állattenyésztésének elemzésében a fő kérdés a gazdasági-kulturális és életfeltételek sajátosságainak bemutatása, ami az állattenyésztési kultúrát is befolyásolta. Az ilyen komplex vizsgálatokra csak az 1960-as évektől kerülhetett sor. Ezek alapján arra a következtetésre jutott a szerző, hogy korábban e kérdéskörrel csak részlegesen foglalkoztak és ezért sikertelennek bizo-

nyultak ezek a vizsgálatok. Még a közismert ír származású kutató Egán Ede sem tudott elérni jó eredményt, mert kiragadva kezelte a problémákat. Hasonló volt a helyzet a kárpát-ukrán kutatók Vojon Ándrij, Pászulyka Iván, Potusnyák Fedir, Bonkáló Sáredán és mások esetében is Mihajlá Tivadár monográfiájában szereplő 123 rajz sokat segít a fogalmak, elméleti kérdések és következtetések világosabb megértésében.

Az átfogó kutatás során a szerző arra a következtetésre jut, hogy a hagyományos kárpáti állattenyésztés átfogó történelmi és etnokulturális összefüggésben mutatható be, magába foglalva a gazdasági, kulturális, szervezési és jogi normákat, hagyományokat, rituális szertartási szokásokat, kulturális-mágikus vonásokat is.

Ebből következően a hagyományos kárpáti állattenyésztés meghatározta a helyi lakosság műveltségét, befolyásolta az össz-kárpáti jellemzők alakulását a gazdaságban, a kultúrában, a társadalmi és a családi életben. Alakította a szertartásokat és a folklort is. A kutatás igazolta a hagyományos állattenyésztés természeti-földrajzi és etnokulturális környezeti beágyazottságát és kimutatta fejlődésének sokoldalúságát. A hagyományos állattenyésztés fejlődése nagyon lassú folyamat, amelyben a főszerepet a gazdasági-földrajzi, természeti-földrajzi feltételek játsszák. Következésképpen a hagyományos elsősorban a természeti-földrajzi feltételektől függően alakulnak és fejlődnek. Ennek megfelelően a hagyományos állattenyésztés az Ukrán Kárpátokban nem az ukrán etnocsoportok szerint, hanem a mezőgazdasági övezetek szerint szükséges tanulmányozni.

Az állattenyésztés jellege tehát az Ukrán Kárpátokban nem a lakosság nemzeti, etnikai összetételétől függ, hanem az agrárzónáktól. Mihajlá Tivadár monográfiája kiemelkedő jelentőségű hagyományos munka ezen sajátosságok tanulmányozásához, nemcsak a szakemberek, de a téma iránt érdeklődők számára is.